

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.
Ефективна економіка. 2026. № 5.
ISSN 2307-2105

Copyright © The Author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2026.5.225>

УДК 657:336.76

В. Я. Фаріон,

к. е. н., доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування,

Західноукраїнський національний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9994-3073>

ТРАНСФОРМАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

V. Farion,

*PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of
Accounting and Taxation, West Ukrainian National University*

TRANSFORMATION OF ACCOUNTING FOR FINANCIAL INSTRUMENTS IN THE DIGITAL ECONOMY

У статті досліджено трансформацію бухгалтерського обліку фінансових інструментів в умовах цифрової економіки з урахуванням розвитку автоматизованих облікових систем, штучного інтелекту, блокчейн та цифрових платформ управління фінансовими даними. Актуальність дослідження зумовлена зростанням ролі цифровізації у процесах визнання, класифікації, оцінювання та розкриття фінансових інструментів відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності.

Метою статті є розвиток концептуально-методологічних засад бухгалтерського обліку фінансових інструментів шляхом обґрунтування їх цифрової трансформації та розроблення авторської моделі трансформації обліку фінансових інструментів в умовах цифрової економіки.

Методологічну основу дослідження становлять положення МСФЗ 9, МСБО 32, МСФЗ 7 та МСФЗ 13. У процесі дослідження використано методи системного аналізу – для дослідження трансформації фінансових інструментів; структурно-функціонального моделювання – для побудови авторської моделі; порівняльного аналізу – для оцінювання підходів до класифікації та оцінювання фінансових інструментів; логічного узагальнення – для формування висновків дослідження.

Удосконалено концептуально-методологічний підхід до бухгалтерського обліку фінансових інструментів шляхом розроблення інтегрованої моделі цифрової трансформації обліку, яка, на відміну від існуючих підходів, поєднує міжнародні стандарти фінансової звітності із цифровими технологіями автоматизації, аналітики та контролю у єдиному інформаційному середовищі підприємства.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у розробленні інтегрованої цифрової моделі бухгалтерського обліку фінансових інструментів, яка, на відміну від існуючих підходів, забезпечує поєднання процедур визнання, класифікації, оцінювання, контролю та звітної репрезентації фінансових інструментів із технологіями штучного інтелекту, блокчейн-контролю та XBRL-стандартизації даних у межах єдиного цифрового інформаційного середовища підприємства. Удосконалено методичний підхід до цифрового оцінювання фінансових інструментів шляхом інтеграції алгоритмів прогнозування очікуваних кредитних збитків та автоматизованої класифікації фінансових активів відповідно до вимог МСФЗ 9.

Практична значущість результатів полягає у можливості використання запропонованої моделі для автоматизації облікових процедур, впровадження оцінювання із використанням штучного інтелекту, блокчейн-контролю та XBRL-звітності.

Доведено, що цифрова економіка трансформує фінансові інструменти з традиційного об'єкта бухгалтерського обліку у стратегічний інформаційний ресурс, який забезпечує підвищення прозорості, якості фінансової звітності, ефективності управління ризиками та конкурентоспроможності підприємства.

The article examines the transformation of accounting for financial instruments in the digital economy, considering the development of automated accounting systems, artificial intelligence, blockchain technologies, XBRL reporting, and digital financial data platforms. The relevance of the study is driven by the increasing role of digitalization in the recognition, classification, measurement, and disclosure of financial instruments under International Financial Reporting Standards.

The purpose of the article is to develop conceptual and methodological foundations for accounting of financial instruments by substantiating their digital transformation and designing an original modernization model for accounting and analytical systems.

The methodological basis of the study is the provisions of IFRS 9, IAS 32, IFRS 7 and IFRS 13. The research process used the methods of system analysis - to study the transformation of financial instruments; structural and functional modeling - to build the author's model; comparative analysis - to evaluate approaches to the classification and evaluation of financial instruments; logical generalization - to form the conclusions of the study.

The conceptual and methodological approach to accounting for financial instruments has been improved by developing an integrated model of digital accounting transformation, which, unlike existing approaches, combines international financial reporting standards with digital technologies for automation, analytics, and control in a single enterprise information environment.

The practical significance of the study lies in the possibility of applying the proposed model to ERP modernization, automation of accounting procedures, AI-assisted valuation, continuous audit, blockchain-based control, and XBRL reporting.

It is proved that the digital economy transforms financial instruments from a traditional accounting object into a strategic information resource that enhances transparency, financial reporting quality, risk management efficiency, and enterprise competitiveness.

Ключові слова: фінансові інструменти; бухгалтерський облік; цифрова економіка; МСФЗ; блокчейн; штучний інтелект; фінансові активи, фінансові зобов'язання; цифрова трансформація.

Keywords: financial instruments; accounting; digital economy; IFRS; blockchain; artificial intelligence; financial assets, financial liabilities; digital transformation.

Постановка проблеми. Цифрова трансформація економіки кардинально змінює функціональну роль фінансових інструментів у системі бухгалтерського обліку. У сучасних умовах фінансові інструменти перестають бути виключно об'єктами фінансового ринку та нормативного регулювання, набуваючи статусу інтегрованих цифрових об'єктів обліково-аналітичної системи підприємства.

Розвиток автоматизованих облікових систем, штучного інтелекту, блокчейну, смарт-контрактів та XBRL змінює підходи до: визнання; класифікації; оцінювання; контролю та розкриття фінансових інструментів.

Традиційна методологія бухгалтерського обліку, навіть за умов застосування МСФЗ, не повною мірою враховує цифрові механізми автоматизації, прогнозу аналітику, що зумовлює необхідність формування нової концепції трансформації бухгалтерського обліку фінансових інструментів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасному науковому дискурсі проблема трансформації бухгалтерського обліку фінансових інструментів в умовах цифрової економіки формується на перетині трьох взаємопов'язаних дослідницьких напрямів: 1) концептуалізації економічної сутності фінансових інструментів; 2) адаптації бухгалтерської методології до

міжнародних стандартів; 3) цифрової модернізації обліково-аналітичних систем.

Такий підхід зумовлений тим, що цифровізація економіки змінює не лише технологію обробки інформації, а й функціональне значення фінансових інструментів як об'єктів бухгалтерського спостереження, оцінювання, контролю та стратегічного управління.

Проблематику трансформації бухгалтерського обліку в умовах цифровізації активно досліджують українські науковці. Зокрема, Л. Ф. Соколенко обґрунтовує, що розвиток цифрових технологій змінює організаційно-методологічні засади бухгалтерського обліку через інтеграцію хмарних сервісів, автоматизованих платформ та нових інформаційних моделей у систему обліково-аналітичного забезпечення підприємств [5].

Подальший розвиток цієї концепції представлено у працях І. Орлова, який розглядає бухгалтерський облік цифрової економіки як середовище, де блокчейн, штучний інтелект, Інтернет речей стають чинниками якісного оновлення облікової методології [6].

Суттєвий внесок у дослідження економічної природи фінансових активів як складової фінансових інструментів здійснили О. Єремян та Т. Єрмоленко, які систематизували підходи до трактування фінансових активів як об'єктів обліково-аналітичного забезпечення [7, с. 129].

Особливу увагу питанням класифікації та оцінювання фінансових інструментів приділено у працях Д. Карзуна, який обґрунтовує необхідність адаптації моделей обліку фінансових інструментів до викликів глобалізації, цифровізації та економічної нестабільності [8, с. 110].

Значний сегмент сучасних досліджень пов'язаний із розвитком інформаційних технологій у бухгалтерському обліку. І. Жиглей, С. Лайчук та І. Поліщук доводять, що цифрові технології суттєво підвищують релевантність і доступність облікової інформації, а також формують передумови для безперервного контролю та інтегрованої звітності [9].

Аналогічно А. Шиш акцентує увагу на хмарних технологіях як інструменті трансформації фінансового аналізу та бухгалтерського обліку, підкреслюючи, що цифрова економіка потребує переходу до інтегрованих платформ управління фінансовими даними [10].

Водночас розвиток цифрових фінансових активів (криптоактивів, токенизованих ресурсів) формує новий сегмент бухгалтерського обліку, де традиційні підходи до оцінювання часто втрачають достатню релевантність, що зумовлює потребу в адаптації міжнародних стандартів до нових форм фінансових ресурсів [11].

Попри значний внесок науковців у розвиток теорії бухгалтерського обліку фінансових інструментів, існуючі дослідження переважно фокусуються або на нормативно-методичних аспектах, або на цифровізації обліку загалом. Недостатньо розробленими залишаються питання інтеграції фінансових інструментів із цифровими автоматизованими обліковими системами, XBRL, блокчейн та ШІ-рішеннями, що зумовлює потребу формування комплексної моделі їх облікової трансформації.

Формулювання мети статті. Метою статті є розвиток концептуально-методологічних засад бухгалтерського обліку фінансових інструментів в умовах цифрової економіки.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких завдань: поглиблення теоретичного розуміння економічної сутності фінансових інструментів; систематизації наукових підходів до їх трактування як об'єктів обліково-інформаційної системи; обґрунтування впливу цифрової трансформації на методику їх визнання, класифікації, оцінювання та розкриття у фінансовій звітності; визначення практичних напрямів модернізації обліково-аналітичного забезпечення управління фінансовими ресурсами підприємства.

Отже, дослідження спрямоване не лише на поглиблення теоретичних аспектів фінансових інструментів, а й на формування цілісної науково-

практичної моделі їх бухгалтерської трансформації відповідно до сучасних викликів цифрової економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасних умовах цифрової трансформації економіки та активізації глобальних інтеграційних процесів суттєво зростає роль достовірного облікового відображення фінансових інструментів. Саме фінансові інструменти забезпечують перерозподіл фінансових ресурсів, формування капіталу, виникнення фінансових зобов'язань і управління ризиками в діяльності підприємств. Від коректності їх ідентифікації, оцінювання та розкриття у фінансовій звітності значною мірою залежить якість інформаційного забезпечення управління, рівень прозорості бізнесу та фінансова стійкість суб'єкта господарювання.

Попри наявність міжнародних стандартів фінансової звітності та національних нормативних положень у сфері бухгалтерського обліку, у практиці діяльності підприємств залишаються дискусійними питання трактування сутності фінансових інструментів та методики їх відображення у системі обліку. Відмінності у підходах до класифікації, оцінювання та розкриття інформації про фінансові інструменти ускладнюють зіставність фінансової звітності, знижують її аналітичну корисність і підвищують ризик викривлення фінансових результатів діяльності підприємств.

За таких умов актуалізується необхідність формування узгоджених концептуальних підходів до трактування фінансових інструментів у бухгалтерському обліку з урахуванням вимог міжнародних стандартів фінансової звітності та сучасних цифрових технологій. Це сприятиме більш повному відображенню економічної сутності фінансових операцій, підвищенню достовірності фінансової звітності та удосконаленню системи інформаційного забезпечення управлінських рішень.

Досліджуючи економічну сутність категорії «фінансові інструменти», С. Ф. Голов підкреслює, що «недостатня методологічна узгодженість національних стандартів із міжнародними у сфері визнання та оцінки

фінансових інструментів призводить до розбіжностей у трактуванні їх економічного змісту» [12, с. 14].

Відповідно до положень МСБО 32, фінансовий інструмент визначається як «будь-який контракт, який приводить до виникнення фінансового активу у одного суб'єкта господарювання та фінансового зобов'язання або інструмента капіталу у іншого суб'єкта господарювання» [2].

Аналіз наукових праць свідчить про відсутність у сучасній економічній літературі єдиного підходу до трактування поняття «фінансові інструменти». Так, І. В. Садчикова та В. С. Садчиков зазначають, що зміст цієї категорії варіюється залежно від методологічних підходів, наукових поглядів та практичної спрямованості досліджень [13]

На думку Б. Шулюк, фінансові інструменти слід розглядати як «засоби переміщення фінансових ресурсів від одних суб'єктів до інших задля реалізації пріоритетів фінансової політики держави та підприємницьких структур» [14, с. 39].

Окремі науковці акцентують увагу на функціональному аспекті фінансових інструментів. Зокрема, С. С. Арутюнян та Л. В. Добриніна розглядають їх як форми фінансових зобов'язань, що використовуються на фінансовому ринку у процесах короткострокового та довгострокового інвестування [15]. М. О. Власенко характеризує фінансові інструменти як специфічні нематеріальні активи, які забезпечують їх власникам право на отримання майбутніх економічних вигід, переважно у грошовій формі [16].

Коваленко Ю. М. й Літвін Я. А. підкреслюють ринкову природу фінансових інструментів, трактуючи їх як специфічні об'єкти фінансового ринку, які мають грошову оцінку та забезпечують процеси розподілу і перерозподілу фінансових ресурсів [17, с. 133].

У сучасних умовах цифрової економіки фінансові інструменти трансформуються з традиційних об'єктів бухгалтерського обліку в інтегровані елементи цифрової обліково-аналітичної системи підприємства.

Саме тому бухгалтерський облік фінансових інструментів доцільно розглядати як інтегровану інформаційну систему, що забезпечує формування звітної інформації, контроль ризиків та підтримку управлінських рішень.

Концептуальна трансформація фінансових інструментів у системі бухгалтерського обліку визначається зміною самої природи інформаційного середовища. Якщо у традиційній моделі обліку фінансові інструменти переважно трактувалися як результат договірних відносин між сторонами, то цифрова економіка висуває нові вимоги до їх ідентифікації, класифікації та оцінювання.

Використання автоматизованих облікових систем, електронного документообігу, хмарних платформ, технологій блокчейн та штучного інтелекту формує новий рівень облікової реальності, де фінансовий інструмент є не лише договором чи фінансовим активом, а структурованим цифровим масивом даних, що має бути доступним для автоматизованого аналізу, контролю, аудиту та інтегрованої звітності.

З огляду на це доцільно розглядати фінансові інструменти у системі бухгалтерського обліку як комплексні елементи обліково-інформаційної архітектури підприємства. Їх сутність охоплює не лише договірні права та зобов'язання, але й алгоритми обробки фінансової інформації, цифрову простежуваність операцій, інтеграцію з міжнародними стандартами звітності та використання в управлінському аналізі. Така трансформація сутності фінансових інструментів зумовлює необхідність перегляду традиційних методологічних засад бухгалтерського обліку та формування нової концептуальної моделі, де фінансові інструменти виступають центром взаємодії між фінансовою звітністю, цифровими технологіями та управлінськими рішеннями.

Концептуальна основа трансформації фінансових інструментів у системі бухгалтерського обліку повинна базуватися на принципі пріоритету економічного змісту над юридичною формою, доповненому цифровою репрезентацією облікових процесів. Це означає, що ідентифікація

фінансового інструмента має здійснюватися не лише через формальний аналіз умов договору, а й через оцінювання його реальної економічної функції, ризикового профілю, впливу на капітал підприємства та цифрового відображення у системі даних. Наприклад, сучасні боргові інструменти можуть містити вбудовані опціони, похідні компоненти, умови реструктуризації або алгоритмічні механізми ціноутворення, що вимагає від бухгалтерського обліку значно вищого рівня аналітичної глибини, ніж це передбачалося традиційними моделями.

У методологічному аспекті трансформація фінансових інструментів у системі бухгалтерського обліку доцільно реалізується через поетапну модель, яка охоплює ідентифікацію, класифікацію, оцінювання, цифрову інтеграцію, контроль та звітну репрезентацію. Перший етап – ідентифікація – передбачає визначення економічної сутності фінансового інструмента на основі аналізу договірних умов, грошових потоків, прав власності, ризикових характеристик та цифрових параметрів операції. На цьому рівні бухгалтер повинен інтегрувати фінансові, юридичні та технологічні аспекти, що суттєво підвищує роль професійного судження.

Другий етап – класифікація – здійснюється відповідно до вимог МСФЗ 9, однак у цифровій економіці вона дедалі частіше базується на автоматизованих правилах облікових систем, програмних алгоритмах та аналітичних модулях. Саме тому особливої актуальності набуває проблема коректності цифрових налаштувань облікової політики. Неправильно задані параметри бізнес-моделі чи характеристик грошових потоків можуть призвести до системних помилок класифікації, що автоматично викривлятиме фінансову звітність. Отже, цифровізація не усуває значення професійного судження, а навпаки вимагає його інтеграції з технологічною компетентністю.

Третій етап пов'язаний із системою оцінювання фінансових інструментів, яка в умовах цифрової трансформації набуває принципово нових характеристик. Якщо раніше основна увага зосереджувалася на виборі

між амортизованою собівартістю та справедливою вартістю, то нині оцінювання фінансових інструментів дедалі більше залежить від цифрових моделей аналізу даних, алгоритмів прогнозування, ШІ-рішень і систем управління ризиками. Особливо це стосується моделі очікуваних кредитних збитків, де для оцінювання використовуються сценарні прогнози, макроекономічні індикатори, поведінкові моделі контрагентів і математичні алгоритми. У таких умовах бухгалтерський облік інтегрується з аналітикою даних, а якість оцінювання визначається не лише відповідністю стандартам, але й надійністю інформаційної системи.

Четвертий етап – цифрова інтеграція – є новим компонентом сучасної моделі бухгалтерського обліку фінансових інструментів. Йдеться про інтеграцію облікових даних із електронними платформами звітності, XBRL-таксономією, блокчейн-технологіями, цифровими реєстрами та системами безперервного аудиту. У такому середовищі фінансовий інструмент повинен бути не лише правильно оцінений, а й структурований у спосіб, що забезпечує автоматизоване зчитування, аналітичну обробку та контроль у реальному часі.

П'ятий етап – контроль і ризик-менеджмент – передбачає безперервний моніторинг фінансових ризиків із використанням цифрових технологій. Якщо традиційний облік фокусувався переважно на відображенні фактів господарської діяльності, то сучасна система має виконувати превентивну функцію, виявляючи ризики ще до моменту їх матеріалізації. Це стосується кредитного, валютного, процентного, ліквідного та кібернетичного ризиків, які можуть безпосередньо впливати на вартість фінансових інструментів.

Наступним етапом є представлення фінансових інструментів у інтегрованій фінансовій звітності. При цьому інформація про фінансові інструменти повинна відповідати вимогам МСФЗ 7, забезпечувати прозорість для користувачів, бути придатною до цифрового аналізу та містити достатній рівень аналітичного розкриття. Таким чином, звітність перестає бути лише

підсумковим документом і стає елементом цифрової екосистеми підприємства.

Узагальнюючи зазначене, доцільно виокремити основні етапи трансформації фінансових інструментів у бухгалтерському обліку в умовах цифрової економіки (табл. 1).

На відміну від існуючих підходів, які переважно розглядають цифровізацію бухгалтерського обліку як інструмент автоматизації облікових процедур, запропонований підхід базується на трактуванні фінансових інструментів як інтегрованих цифрових інформаційних об'єктів, що поєднують функції обліку, аналітики, контролю та ризик-менеджменту.

Таблиця 1. Етапи трансформації фінансових інструментів у системі бухгалтерського обліку

Етап	Зміст	Цифрові технології	Результат
Ідентифікація	Визначення економічної сутності	Цифрові реєстри	Підвищення точності
Класифікація	Віднесення до категорії обліку	Алгоритмізація	Автоматизація
Оцінювання	Визначення вартості	ІІІ-аналітика	Прогнозування ризиків
Цифрова інтеграція	Інформаційна взаємодія	XBRL, блокчейн	Інтегрована система
Контроль	Моніторинг ризиків	Цифровий аудит	Безперервний контроль
Звітність	Розкриття інформації	Цифрова звітність	Прозорість

Джерело: авторська розробка.

Авторський підхід базується на інтеграції облікових процедур із цифровими технологіями відповідно до логіки повного життєвого циклу фінансового інструмента: від первинної ідентифікації до цифрової звітної репрезентації.

Запропонована модель цифрової трансформації бухгалтерського обліку фінансових інструментів забезпечує інтеграцію міжнародної методології бухгалтерського обліку фінансових інструментів із цифровими платформами автоматизованих облікових систем, ІІІ, блокчейн-технології та XBRL, що формує нову архітектуру автоматизованого обліково-аналітичного середовища (рис. 1.).

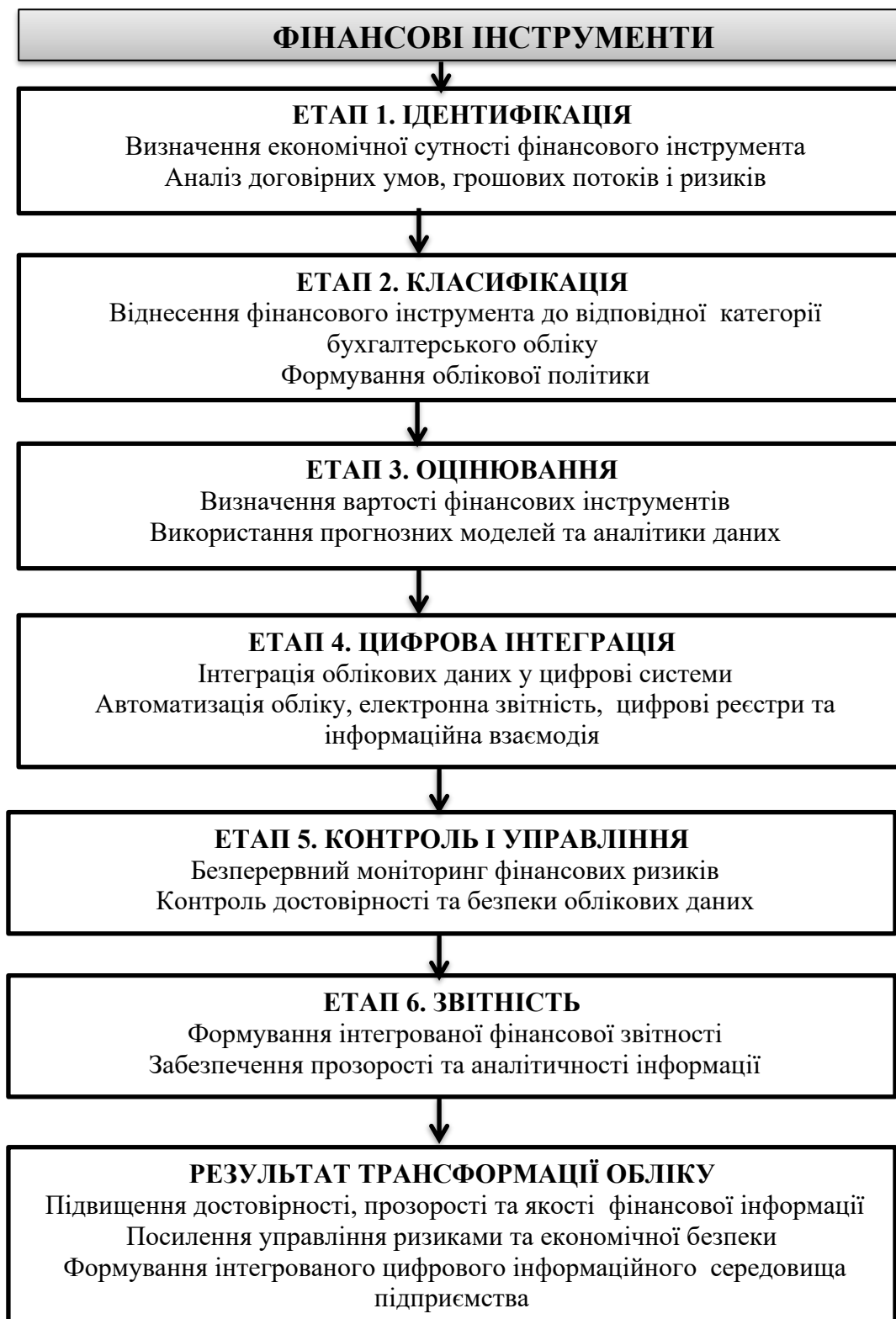

Рис. 1. Модель трансформації бухгалтерського обліку фінансових інструментів в умовах цифрової економіки

Джерело: авторська розробка.

Запропонована авторська модель відображає послідовну логіку цифрової трансформації бухгалтерського обліку фінансових інструментів: від нормативно-методологічного забезпечення відповідно до МСФЗ до інтеграції цифрових технологій, автоматизації облікових процедур, посилення контролю ризиків та формування якісної цифрової фінансової звітності. Її особливістю є поєднання методології бухгалтерського обліку з інструментами цифрової аналітики, блокчейн-контролю та XBRL-звітності, що дозволяє розглядати фінансові інструменти не лише як об'єкти обліку, а як елементи інтегрованого інформаційного середовища підприємства.

Практична реалізація моделі передбачає: автоматизовану класифікацію фінансових інструментів; цифрове оцінювання очікуваних кредитних збитків; інтеграцію облікових даних із системами електронної звітності; безперервний контроль фінансових ризиків; формування інтегрованої цифрової звітності.

Використання моделі дозволяє: скоротити час обробки інформації; знизити ризик помилок; підвищити достовірність фінансової звітності; посилити прозорість управління фінансовими ресурсами підприємства.

Практичне застосування запропонованої моделі можливе під час автоматизованого обліку дебіторської заборгованості та фінансових активів підприємства. Використання цифрових алгоритмів класифікації та оцінювання дозволяє автоматично визначати категорію фінансового інструмента, оцінювати очікувані кредитні збитки та формувати інтегровану фінансову звітність відповідно до вимог МСФЗ 9. У результаті скорочується час обробки облікової інформації, підвищується точність оцінювання та знижується ризик викривлення фінансової звітності.

Представлена трансформація свідчить, що фінансові інструменти дедалі більше переходять із категорії облікового об'єкта до категорії інформаційного ресурсу стратегічного значення. Це означає, що бухгалтерський облік у цифровій економіці має забезпечувати не лише

відображення фінансових операцій, а й створення інтегрованого середовища управління капіталом, ризиками та інвестиційною привабливістю.

Важливою складовою трансформації фінансових інструментів є зміна функцій бухгалтерського обліку. У цифровій економіці бухгалтерський облік уже не обмежується інформаційною та контрольною функціями. До них додаються прогностична, аналітична, стратегічна та цифрово-комунікаційна функції. Це означає, що бухгалтерська система повинна не лише відображати минулі події, а й формувати основу для прогнозування фінансової стійкості, управління ризиками та стратегічного планування капіталу.

Практика діяльності підприємств демонструє, що цифровізація бухгалтерського обліку фінансових інструментів забезпечує низку суттєвих переваг: скорочення часу обробки інформації, зниження витрат на контроль, підвищення прозорості фінансової звітності, посилення довіри інвесторів, покращення кредитоспроможності та більш ефективне управління капіталом. Водночас цифровізація породжує нові ризики, серед яких найбільш значущими є кіберзагрози, алгоритмічні помилки, ризик маніпуляції даними, технологічна залежність та необхідність постійного оновлення професійних компетенцій бухгалтерів.

У цьому контексті особливого значення набуває цифрова компетентність облікових працівників. Сучасний бухгалтер повинен поєднувати знання міжнародних стандартів фінансової звітності, навички роботи з цифровими платформами, розуміння алгоритмів оцінювання, здатність аналізувати великі масиви даних і брати участь у побудові системи внутрішнього контролю. Таким чином, трансформація фінансових інструментів у системі бухгалтерського обліку неминуче супроводжується трансформацією самої професії бухгалтера.

Цифрова трансформація бухгалтерського обліку фінансових інструментів поряд із суттєвими перевагами формує новий спектр ризиків, які безпосередньо впливають на достовірність фінансової інформації, ефективність системи внутрішнього контролю та економічну безпеку

підприємства. У сучасних умовах цифрової економіки ризики цифровізації виходять за межі традиційних облікових помилок і набувають комплексного технологічного, інформаційного та кібернетичного характеру.

Одним із найбільш вагомих ризиків є кіберризик, пов'язаний із несанкціонованим доступом до фінансових даних, модифікацією облікової інформації, втручанням у роботу автоматизованих облікових систем та викраденням конфіденційної інформації. Як зазначають Дж. Молл та О. Йігітбасіоглу, цифровізація бухгалтерського обліку значно підвищує залежність підприємств від інформаційних систем, що одночасно збільшує вразливість фінансової інформації до кіберзагроз [18]. Особливої актуальності ця проблема набуває в умовах інтеграції бухгалтерських систем із хмарними платформами, блокчейн-мережами та віддаленими каналами обробки даних.

Важливим ризиком цифровізації є алгоритмічний ризик, який виникає внаслідок використання автоматизованих моделей оцінювання фінансових інструментів та III-рішень. Застосування штучного інтелекту при оцінюванні очікуваних кредитних збитків, визначенні справедливої вартості чи прогнозуванні ризиків може призводити до системних помилок у разі некоректності вхідних даних або недосконалості алгоритмів. На думку Стіва Дж. Саттона, Меттью Голта та Вікі Арнольд, автоматизація бухгалтерських процесів не усуває професійного судження бухгалтера, а навпаки підвищує ризик виникнення прихованих алгоритмічних викривлень фінансової інформації [19].

Суттєвим викликом сучасної цифровізації є також ризик цифрової асиметрії, який проявляється у нерівномірному рівні цифрової зрілості підприємств, доступу до технологій та професійних компетенцій облікових працівників. У результаті великі корпорації отримують значно ширші можливості для автоматизації обліку фінансових інструментів, ніж малі та середні підприємства, що негативно впливає на зіставність фінансової звітності та якість інформаційного забезпечення управління.

Окрему групу становлять ризики технологічної залежності від програмних платформ та постачальників цифрових рішень. Використання автоматизованих облікових систем, ШІ-платформ, блокчейн-середовищ і хмарних сервісів формує залежність підприємства від технічної інфраструктури, стабільності програмного забезпечення та політики розробників. У разі технічних збоїв або втрати доступу до цифрових ресурсів підприємство може втратити частину фінансових даних або можливість оперативного формування звітності.

У контексті бухгалтерського обліку фінансових інструментів особливого значення набуває ризик цифрового викривлення фінансової звітності. Автоматизоване формування XBRL-звітності, інтегрованих фінансових моделей та цифрових аналітичних платформ потребує високого рівня стандартизації даних і коректності налаштувань облікової політики. Помилки у цифрових алгоритмах класифікації чи оцінювання фінансових інструментів можуть автоматично масштабуватися на всю систему фінансової звітності підприємства.

Водночас цифровізація бухгалтерського обліку фінансових інструментів супроводжується ризиком втрати професійного контролю над процесами прийняття облікових рішень. Надмірна автоматизація може призводити до зниження ролі професійного судження бухгалтера та формального сприйняття результатів роботи інформаційних систем без належного критичного аналізу.

Отже, ризики цифровізації бухгалтерського обліку фінансових інструментів мають комплексний характер і охоплюють кібернетичні, алгоритмічні, інформаційні, організаційні та професійні аспекти. Це зумовлює необхідність формування інтегрованої системи цифрового контролю, розвитку кібербезпеки, удосконалення нормативного регулювання та підвищення цифрових компетентностей бухгалтерських працівників. Саме поєднання технологічних інновацій із професійним судженням бухгалтера

дозволить забезпечити достовірність фінансової інформації та ефективність управління фінансовими інструментами в умовах цифрової економіки.

Отже, цифрова економіка формує нову парадигму бухгалтерського обліку фінансових інструментів, у межах якої вони перетворюються з об'єктів відображення у стратегічні інформаційні конструкції, що забезпечують інтеграцію фінансового обліку, цифрових технологій, управлінського аналізу та ризик-менеджменту. Подальший розвиток цієї системи повинен бути спрямований на гармонізацію міжнародних стандартів із цифровими технологіями, удосконалення методології обліку, розширення цифрової простежуваності та формування єдиного інтегрованого інформаційного простору, здатного забезпечити високу якість фінансової звітності, прозорість бізнесу й економічну безпеку підприємств.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У результаті проведеного дослідження встановлено, що цифрова економіка суттєво трансформує бухгалтерський облік фінансових інструментів, перетворюючи його із системи облікового відображення господарських операцій у стратегічну цифрову інформаційну платформу. Обґрунтовано, що фінансові інструменти в сучасних умовах доцільно розглядати як інтегровані об'єкти обліково-аналітичної системи, які поєднують економічний зміст, фінансову сутність та цифрову форму представлення даних.

Визначено, що трансформація бухгалтерського обліку фінансових інструментів відбувається через послідовні етапи ідентифікації, класифікації, оцінювання, цифрової інтеграції, контролю та звітної репрезентації. На цій основі розроблено авторську модель цифрової трансформації бухгалтерського обліку фінансових інструментів, яка забезпечує інтеграцію міжнародних стандартів фінансової звітності з цифровими технологіями автоматизації, аналітики та контролю.

Практичне впровадження запропонованої моделі сприятиме підвищенню достовірності фінансової інформації, автоматизації облікових процедур та

розвитку системи безперервного цифрового контролю фінансових інструментів.

Доведено, що цифровізація бухгалтерського обліку сприяє підвищенню прозорості фінансової звітності, оперативності обробки інформації, ефективності управління ризиками та якості інформаційного забезпечення управлінських рішень. Водночас цифрова трансформація супроводжується виникненням нових ризиків, зокрема кіберризиків, алгоритмічних помилок, технологічної залежності та ризику викривлення фінансової інформації, що зумовлює необхідність удосконалення системи цифрового контролю та розвитку професійних компетентностей бухгалтерів.

Перспективи подальших досліджень доцільно пов'язувати з удосконаленням методології бухгалтерського обліку цифрових фінансових активів, розвитком моделей інтеграції штучного інтелекту та цифрової аналітики у систему обліку й контролю, а також із формуванням критеріїв оцінювання якості цифрової фінансової звітності в умовах цифрової економіки.

Література

1. Міжнародний стандарт фінансової звітності 9 «Фінансові інструменти». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_016#Text/ (Дата звернення: 08.05.2026).
2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 32 «Фінансові інструменти: подання». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_029#Text/ (Дата звернення: 08.05.2026).
3. Міжнародний стандарт фінансової звітності 7 «Фінансові інструменти: розкриття інформації». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_007#Text/ (Дата звернення: 08.05.2026).
4. Міжнародний стандарт фінансової звітності 13 «Оцінка справедливої вартості». URL:

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_068#Text/ (Дата звернення: 08.05.2026).

5. Соколенко Л. Ф. Розвиток процесів цифровізації як передумова трансформації організаційно-методологічних засад бухгалтерського обліку. *Економіка, управління та адміністрування*, 2020. № 4(90). С. 167–175. [https://doi.org/10.26642/ema-2019-4\(90\)-167-175](https://doi.org/10.26642/ema-2019-4(90)-167-175) (Дата звернення: 08.05.2026).

6. Орлов І. Організація бухгалтерського обліку в умовах цифровізації економіки. *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics*. 2022. № 1. С. 264–273. <https://doi.org/10.58423/2786-6742/2022-1-264-273> (Дата звернення: 08.05.2026).

7. Єремян О., Єрмоленко Т. Фінансові активи підприємства як об'єкт бухгалтерського обліку. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2023. № 314 (1). С. 126–132. <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2023-314-1-18> (Дата звернення: 08.05.2026).

8. Карзун Д. Облікова ідентифікація та оцінка фінансових інструментів. *Scientia fructuosa*. 2025. № 2 (160). С. 105-119. [https://doi.org/10.31617/1.2025\(160\)06](https://doi.org/10.31617/1.2025(160)06) (Дата звернення: 08.05.2026).

9. Жиглей І. В., Лайчук С. М., Поліщук І. Р. Використання інформаційних технологій у бухгалтерському обліку. *Економіка, управління та адміністрування*. 2024. № 1 (107). С. 95–102. [https://doi.org/10.26642/ema-2024-1\(107\)-95-102](https://doi.org/10.26642/ema-2024-1(107)-95-102) (Дата звернення: 08.05.2026).

10. Шиш А. М. Хмарні технології у бухгалтерському обліку та фінансовому аналізі в Україні: аналіз відмінностей та стратегії адаптації до місцевого контексту. *Здобутки економіки: перспективи та інновації*. 2024. № 1. <https://doi.org/10.57125/econp.2024.01.29.02> (Дата звернення: 08.05.2026).

11. Гавриленко В., Крот Ю., Ткаченко А., Міщенко А. Фінансовий та податковий облік і контроль віртуальних активів: новітні міжнародні практики та шляхи їх імплементації в Україні. *Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія: Економічні*

науки. 2025. Том 26. № 75 (2) С. 154-171. [https://doi.org/10.24025/2306-4420.75\(2\).2025.338803](https://doi.org/10.24025/2306-4420.75(2).2025.338803) (Дата звернення: 08.05.2026).

12. Голов С.Ф., Костюченко, В.М. Бухгалтерський облік та фінансова звітність за міжнародними стандартами: практичний посібник. К. : Лібра, 2004, 880 с. (Дата звернення: 08.05.2026).

13. Садчикова І.В., Садчиков В.С. Сутність та класифікація фінансових інструментів. *Актуальні проблеми економічних наук*. 2025. <https://doi.org/10.5281/zenodo.17127263>. (Дата звернення: 08.05.2026).

14. Шулюк Б. Дискусійні питання сутності фінансового інструментарію державно-приватного партнерства та проблеми його використання в Україні. *Світ фінансів*. 2022. № 1 (70). С. 36-48, <http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/article/view/1493>. (Дата звернення: 08.05.2026).

15. Арутюнян С.С., Добриніна Л.В. (2018). Фінансовий ринок: *навчальний посібник*. 2018. 484 с. (Дата звернення: 08.05.2026).

16. Власенко М. О. Проблема визначення поняття фінансового інструменту. *Науковий вісник НГУ*. 2011. № 21. С. 43-47. (Дата звернення: 08.05.2026).

17. Коваленко Ю. М., Літвін, Я. А. Фінансові інструменти, їх класифікації та напрями інноваційних розвідок. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2021. № 1 (17). С. 132–142. URL: <http://ppeu.stu.cn.ua/article/view/176593> (Дата звернення: 08.05.2026).

18. Moll J., Yigitbasioglu O. The role of internet-related technologies in shaping the work of accountants: New directions for accounting research. *The British Accounting Review*. 2019. Vol. 51(6). <https://doi.org/10.1016/j.bar.2019.04.002> (Дата звернення: 08.05.2026).

19. Sutton S. G., Holt M., Arnold V. The reports of my death are greatly exaggerated – Artificial intelligence research in accounting. *International Journal of Accounting Information Systems*. 2016. Vol. 22. P. 60–73. <https://doi.org/10.1016/j.accinf.2016.07.005> (Дата звернення: 08.05.2026).

References

1. Ministry of Finance of Ukraine (2012), "International Financial Reporting Standard 9 "Financial Instruments". Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_016#Text/ (Accessed 08 May 2026).
2. Ministry of Finance of Ukraine (2012), "International Accounting Standard 32 "Financial Instruments: Presentation". Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_029#Text/ (Accessed 08 May 2026).
3. Ministry of Finance of Ukraine (2012), "International Financial Reporting Standard 7 "Financial Instruments: Disclosures". Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_007#Text/ (Accessed 08 May 2026).
4. Ministry of Finance of Ukraine (2013), "International Financial Reporting Standard 13 "Fair Value Measurement". Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_068#Text/ (Accessed 08 May 2026).
5. Sokolenko, L.F. (2020), "Development of digitalization processes as a prerequisite for the transformation of organizational and methodological foundations of accounting", *Ekonomika, upravlinnia ta administruvannia*, vol. 4 (90), pp. 167–175. [https://doi.org/10.26642/ema-2019-4\(90\)-167-175](https://doi.org/10.26642/ema-2019-4(90)-167-175)
6. Orlov, I. (2022), "Organization of accounting in the conditions of digitalization of the economy", *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics*, vol. 1, pp. 264–273. <https://doi.org/10.58423/2786-6742/2022-1-264-273>
7. Yeremian, O. and Yermolenko, T. (2023), "Financial assets of the enterprise as an object of accounting", *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky*, vol. 314 (1), pp. 126–132. <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2023-314-1-18>.
8. Karzun, D. (2025), "Accounting identification and valuation of financial instruments", *Scientia fructuosa*, vol. 2 (160), pp. 105–119. [https://doi.org/10.31617/1.2025\(160\)06](https://doi.org/10.31617/1.2025(160)06).
9. Zhyhlei, I.V., Laichuk, S.M. and Polishchuk, I.R. (2024), "Use of information technologies in accounting", *Ekonomika, upravlinnia ta*

administruvannia, vol. 1 (107), pp. 95–102. [https://doi.org/10.26642/ema-2024-1\(107\)-95-102](https://doi.org/10.26642/ema-2024-1(107)-95-102).

10. Shysh, A.M. (2024), “Cloud technologies in accounting and financial analysis in Ukraine: analysis of differences and adaptation strategies to the local context”, *Zdobutky ekonomiky: perspektyvy ta innovatsii*, vol. 1. <https://doi.org/10.57125/econp.2024.01.29.02>.

11. Havrylenko, V., Krot, Yu., Tkachenko, A. and Mishchenko, A. (2025), “Financial and tax accounting and control of virtual assets: latest international practices and ways of their implementation in Ukraine”, *Zbirnyk naukovykh prats Cherkaskoho derzhavnogo tekhnolohichnoho universytetu. Seriia: Ekonomichni nauky*, vol. 26, no. 75 (2), pp. 154–171. [https://doi.org/10.24025/2306-4420.75\(2\).2025.338803](https://doi.org/10.24025/2306-4420.75(2).2025.338803).

12. Holov, S.F. and Kostiuchenko, V.M. (2004), *Bukhhalterskyi oblik ta finansova zvitnist za mizhnarodnymy standartamy* [Accounting and financial reporting according to international standards], Libra, Kyiv, Ukraine.

13. Sadchykova, I.V. and Sadchykov, V.S. (2025), “Essence and classification of financial instruments”, *Aktualni problemy ekonomichnykh nauk*. <https://doi.org/10.5281/zenodo.17127263>.

14. Shuliuk, B. (2022), “Debatable issues of the essence of financial instruments of public-private partnership and problems of their use in Ukraine”, *Svit finansiv*, vol. 1 (70), pp. 36–48. Available at: <http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/article/view/1493> (Accessed 08 May 2026).

15. Arutiunian, S.S. and Dobrynina, L.V. (2018), *Finansovyi rynok* [Financial market], Kyiv, Ukraine..

16. Vlasenko, M.O. (2011), “The problem of defining the concept of a financial instrument”, *Naukovyi visnyk NHU*, vol. 21, pp. 43–47..

17. Kovalenko, Yu.M. and Litvin, Ya.A. (2021), “Financial instruments, their classifications and directions of innovative research”, *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia*, vol. 1 (17), pp. 132–142. Available at: <http://ppeu.stu.cn.ua/article/view/176593> (Accessed 08 May 2026).

18. Moll, J. and Yigitbasioglu, O. (2019), «The role of internet-related technologies in shaping the work of accountants: New directions for accounting research», *The British Accounting Review*, vol. 51(6). <https://doi.org/10.1016/j.bar.2019.04.002>.

19. Sutton, S.G., Holt, M. and Arnold, V. (2016), “The reports of my death are greatly exaggerated – Artificial intelligence research in accounting”, *International Journal of Accounting Information Systems*, vol. 22, pp. 60–73. <https://doi.org/10.1016/j.accinf.2016.07.005>.

Отримано редакцією журналу / Received: 15.05.26

Прорецензовано / Revised: 22.05.26

Дата публікації / Published: 26.05.26